చంద్రశేఖరాష్టకం ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య విశేషాలు - ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

శ్లోకం 1:

చంద్రశేఖర చంద్రశేఖర చంద్రశేఖర పాహి మామ్ | చంద్రశేఖర చంద్రశేఖర చంద్రశేఖర రక్ష మామ్! || ౧ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
    - చంద్రశేఖర: చంద్రుని శిఖయందు ధరించినవాడా (శివుడు)
    - పాహి: రక్షించు
    - మామ్: నన్ను
    - రక్ష: కాపాడు
- **తాత్పర్యం:** ఓ చంద్రశేఖరా! చంద్రశేఖరా! చంద్రశేఖరా! నన్ను రక్షించు. ఓ చంద్రశేఖరా! చంద్రశేఖరా! చంద్రశేఖరా! నన్ను కాపాడు.
- **విశేషాలు:**
    - ఇది శివుని సంబోధిస్తూ చేసిన ప్రార్థన.
    - "చంద్రశేఖర" అనేది శివుని యొక్క ముఖ్యమైన నామాలలో ఒకటి, ఆయన తన జటాజూటంలో చంద్రుడిని ధరిస్తాడని సూచిస్తుంది.
    - ఈ శ్లోకంలో భక్తుడు శివునిని తనను కాపాడమని बार बार వేడుకుంటున్నాడు, ఇది భక్తి మరియు శరణాగతిని సూచిస్తుంది.

శ్లోకం 2:

రత్నసానుశరాసనం రజతాద్రిశృంగనికేతనం శింజినీకృతపన్నగేశ్వరమచ్యుతానలసాయకమ్ | క్షిప్రదగ్ధపురత్రయం త్రిదివాలయైరభివందితం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౨ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
    - రత్నసానుశరాసనం: రత్నమయమైన పర్వతమును విల్లుగా కలవాడు
    - రజతాద్రిశృంగనికేతనం: వెండికొండ శిఖరమును నివాసముగా కలవాడు (కైలాస పర్వతం)
    - శింజినీకృతపన్నగేశ్వరం: పాములరాజును (వాసుకి) అల్లెత్రాడుగా చేసినవాడు
    - అచ్యుతానలసాయకం: విష్ణువును అగ్నిరూప బాణంగా కలవాడు
    - క్షిప్రదగ్ధపురత్రయం: త్వరగా మూడు పురములను (త్రిపురాసురుల పట్టణాలు) దహనం చేసినవాడు

  - త్రిదివాలయైః: దేవతలచే
  - అభివందితం: పూజింపబడినవాడు
  - చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
  - ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
  - మమ: నన్ను
  - కిం: ఏమి
  - కరిష్యతి: చేయగలడు
  - వై: కదా
  - యమః: యముడు

- **తాత్పర్యం:** రత్నమయమైన మేరు పర్వతాన్ని విల్లుగా చేసుకున్నవాడు, వెండికొండయైన కైలాస శిఖరాన్ని నివాసంగా కలవాడు, పాములరాజు వాసుకిని అల్లెత్రాడుగా చేసినవాడు, విష్ణువును అగ్నిరూప బాణంగా కలవాడు, త్రిపురాసురుల మూడు పట్టణాలను క్షణంలో దహనం చేసినవాడు, దేవతలచే పూజింపబడిన చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?
- **విశేషాలు:**
  - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క గొప్ప శక్తిని మరియు ఆయన చేసిన పనులను వర్ణిస్తుంది.
  - త్రిపురాసుర సంహారం శివుని యొక్క ముఖ్యమైన విజయాలలో ఒకటిగా చెప్పబడుతుంది.
  - భక్తుడు శివుని యొక్క శక్తిని నమ్మి, యముని భయం నుండి విముక్తి పొందుతానని విశ్వసిస్తున్నాడు.
  - ఇందులో శివుని వివిధ రూపాలు మరియు ఆయన ఆయుధాల గురించి చెప్పబడింది, ఇది ఆయన యొక్క సర్వశక్తిమత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.

శ్లోకం 3:

పంచపాదపపుష్పగంధపదాంబుజద్వయశోభితం ఫాలలోచనజాతపావక దగ్ధమన్మథవిగ్రహమ్ | భస్మదిగ్ధకళేబరం భవనాశనం భవమవ్యయం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౩ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
  - పంచపాదపపుష్పగంధపదాంబుజద్వయశోభితం: ఐదు రకాల కల్పవృక్షాల పుష్పాల సువాసనతో కూడిన రెండు పాదపద్మములచే శోభిల్లువాడు

- ఫాలలోచనజాతపావక దగ్ధమన్మథవిగ్రహమ్: నుదుటి కంటి నుండి పుట్టిన అగ్నిచే మన్మథుని శరీరాన్ని దహనం చేసినవాడు
- భస్మదిగ్ధకళేబరం: బూడిదతో నిండిన శరీరం కలవాడు
- భవనాశనం: సంసార బంధాలను నాశనం చేసేవాడు
- భవం: పుట్టుకకు కారణమైనవాడు
- అవ్యయం: నాశనం లేనివాడు
- చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
- ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
- మమ: నన్ను
- కిం: ఏమి
- కరిష్యతి: చేయగలడు
- వై: కదా
- యమః: యముడు

- **తాత్పర్యం:** ఐదు కల్పవృక్షాల పుష్పాల సువాసనతో అలరారే పాదపద్మాలు కలవాడు, నుదుటి కంటి నుండి వెలువడిన అగ్నితో మన్మథుని శరీరాన్ని దహనం చేసినవాడు, భస్మంతో కప్పబడిన శరీరం కలవాడు, సంసార బంధాలను నాశనం చేసేవాడు, సృష్టికి కారకుడు మరియు నాశనం లేనివాడైన చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?
- **విశేషాలు:**
  - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క అసాధారణమైన లక్షణాలను వివరిస్తుంది.
  - మన్మథుని దహనం శివుని యొక్క కోపాన్ని మరియు శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
  - భస్మం ఆయన వైరాగ్యానికి చిహ్నం.
  - ఆయన సృష్టికి కారకుడు మరియు నాశనం లేనివాడు కావడం ఆయన యొక్క శాశ్వతత్వాన్ని సూచిస్తుంది.
  - భక్తుడు ఈ లక్షణాలు కలిగిన శివుని ఆశ్రయించడం ద్వారా యముని భయం నుండి తప్పించుకుంటానని దృఢంగా నమ్ముతున్నాడు.

మత్తవారణముఖ్యచర్మకృతోత్తరీయ మనోహరం పంకజాసన పద్మలోచన పూజితాంఘ్రి సరోరుహమ్ |
దేవసింధుతరంగశీకర సిక్తశుభ్రజటాధరం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౪ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
    - మత్తవారణముఖ్యచర్మకృతోత్తరీయ: మదించిన ఏనుగు యొక్క ఉత్తమమైన చర్మమును ఉత్తరీయముగా (పై వస్త్రముగా) ధరించిన
    - మనోహరం: అందమైనవాడు
    - పంకజాసన పద్మలోచన పూజితాంఘ్రి సరోరుహమ్: బ్రహ్మ మరియు విష్ణువులచే పూజింపబడిన పద్మముల వంటి పాదములు కలవాడు
    - దేవసింధుతరంగశీకర సిక్తశుభ్రజటాధరం: గంగానది యొక్క తరంగాలలోని తుంపరలచే తడుపబడిన తెల్లని జటాజూటమును ధరించినవాడు
    - చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
    - ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
    - మమ: నన్ను
    - కిం: ఏమి
    - కరిష్యతి: చేయగలడు
    - వై: కదా
    - యమః: యముడు
- **తాత్పర్యం:** మదించిన ఏనుగు యొక్క ఉత్తమమైన చర్మమును పై వస్త్రముగా ధరించి మనోహరంగా ఉన్నవాడు, బ్రహ్మ మరియు విష్ణువులచే పూజింపబడిన పద్మముల వంటి పాదములు కలవాడు, గంగానది యొక్క తరంగాలలోని తుంపరలచే తడుపబడిన తెల్లని జటాజూటమును ధరించిన చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?
- **విశేషాలు:**
    - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క ప్రత్యేకమైన వేషధారణను మరియు ఆయన యొక్క గొప్పతనాన్ని వర్ణిస్తుంది.
    - ఏనుగు చర్మాన్ని ధరించడం ఆయన యొక్క శక్తిని మరియు భయానకత్వాన్ని సూచిస్తుంది.

- బ్రహ్మ మరియు విష్ణువులచే పూజింపబడటం ఆయన యొక్క పరమేశ్వరత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- గంగానది ఆయన జటాజూటంలో ఉండటం ఆయన పవిత్రతను సూచిస్తుంది.
- భక్తుడు ఇటువంటి మహిమాన్వితుడైన శివుని ఆశ్రయించడం వలన యముని భయం ఉండదని భావిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 5:

యక్షరాజసఖం భగాక్షహరం భుజంగవిభూషణం శైలరాజసుతాపరిష్కృత చారువామకళేబరమ్ |
క్ష్వేడనీలగళం పరశ్వధధారిణం మృగధారిణం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౫ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
  - యక్షరాజసఖం: కుబేరునికి స్నేహితుడు
  - భగాక్షహరం: భగుని కన్నును హరించినవాడు
  - భుజంగవిభూషణం: పాములను ఆభరణములుగా ధరించినవాడు
  - శైలరాజసుతాపరిష్కృత చారువామకళేబరమ్: పర్వతరాజు కుమార్తె (పార్వతి) చే అలంకరించబడిన అందమైన ఎడమ భాగము కలవాడు
  - క్ష్వేడనీలగళం: విషముచే నీలమైన కంఠము కలవాడు
  - పరశ్వధధారిణం: గొడ్డలిని ధరించినవాడు
  - మృగధారిణం: జింకను ధరించినవాడు
  - చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
  - ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
  - మమ: నన్ను
  - కిం: ఏమి
  - కరిష్యతి: చేయగలడు
  - వై: కదా
  - యమః: యముడు

- **తాత్పర్యం: కుబేరునికి స్నేహితుడు, భగుని కన్నును పెరికినవాడు, పాములను ఆభరణములుగా ధరించినవాడు, పర్వతరాజు కుమార్తె పార్వతిచే అలంకరించబడిన అందమైన ఎడమ భాగము కలవాడు, విషముచే నీలమైన కంఠము కలవాడు, గొడ్డలిని మరియు జింకను ధరించిన చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?**

- **విశేషాలు:**

    - **ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క వివిధ కార్యాలు మరియు ఆయన సహచరుల గురించి తెలియజేస్తుంది.**
    - **కుబేరునితో స్నేహం ఆయన యొక్క ఐశ్వర్యానికి సూచన.**
    - **భగుని కన్నును హరించడం ఆయన యొక్క ఉగ్రరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది.**
    - **పాములను ఆభరణాలుగా ధరించడం ఆయన యొక్క నిర్భయత్వాన్ని మరియు ప్రకృతిపై ఆధిపత్యాన్ని సూచిస్తుంది.**
    - **పార్వతి ఆయన అర్ధాంగి అని చెప్పడం ఆయన శక్తి మరియు ప్రేమను తెలియజేస్తుంది.**
    - **విషాన్ని మింగి నీలకంఠుడు కావడం ఆయన యొక్క దయాగుణాన్ని సూచిస్తుంది.**
    - **గొడ్డలి మరియు జింక ఆయన యొక్క వివిధ రూపాలకు చిహ్నాలు.**
    - **భక్తుడు ఇన్ని విశేషాలు కలిగిన శివుని ఆశ్రయించడం వలన యముని భయం ఉండదని ధీమాగా ఉన్నాడు.**

- భగుడు ద్వాదశాదిత్యులలో ఒకడు, అనగా అదితి మరియు కశ్యపుల యొక్క పన్నెండుగురు పుత్రులలో ఒకడు. అతడు ఐశ్వర్యము మరియు అదృష్టమునకు అధిపతిగా పరిగణించబడతాడు.
- దక్ష యాగం సందర్భంగా జరిగిన సంఘటనలో శివుడు భగుని కన్నును పెరికినట్లు పురాణాలు చెబుతున్నాయి. దక్షుడు తన కుమార్తె అయిన సతిని శివునికి ఇచ్చి వివాహం చేశాడు, కానీ దక్షునికి శివుడంటే అయిష్టం ఉండేది. ఒకసారి దక్షుడు ఒక గొప్ప యాగం చేశాడు, కానీ తన అల్లుడైన శివుడిని ఆహ్వానించలేదు. సతి తండ్రి ఇంటికి వెళ్ళగా, అక్కడ ఆమెను మరియు శివుడిని దక్షుడు అవమానించాడు.
- ఈ అవమానాన్ని భరించలేక సతి యోగాగ్నిలో తన శరీరాన్ని దహనం చేసుకుంది. ఈ విషయం తెలిసిన శివుడు తీవ్రంగా కోపించి తన జటాజూటం నుండి వీరభద్రుడిని సృష్టించాడు. వీరభద్రుడు దక్షుని యాగశాలను ధ్వంసం చేశాడు మరియు అక్కడ ఉన్న దేవతలను శిక్షించాడు.

- ఆ సమయంలో, భగుడు శివుడిని మరియు వీరభద్రుడిని చూసి తన కనుబొమ్మలు ఎగరేస్తూ, వారిని పరిహసించాడు. శివుడు భగుని యొక్క దురుసు ప్రవర్తనకు కోపించి, తన మూడవ కన్ను తెరిచి భగుని కన్నును పెరికాడు.
- తరువాత, దేవతలందరూ శివుడిని శాంతింపజేయమని ప్రార్థించగా, శివుడు శాంతించాడు మరియు యాగం పూర్తి కావడానికి అనుమతించాడు. అయితే, భగుడు తన కంటిని కోల్పోయాడు. తరువాత, దేవతల ప్రార్థనల మేరకు, శివుడు భగునికి దర్భలతో చేసిన కంటిని ప్రసాదించినట్లు కొన్ని కథలు చెబుతాయి.
    -

శ్లోకం 6:

కుండలీకృతకుండలేశ్వరకుండలం వృషవాహనం నారదాదిమునీశ్వరస్తుతవైభవం భువనేశ్వరమ్ |

అంధకాంతకమాశ్రితామరపాదపం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౬ ||

- **ప్రతిపదార్థం:**
    - **కుండలీకృతకుండలేశ్వరకుండలం: చుట్టలు చుట్టుకున్న పామురాజును కుండలముగా ధరించినవాడు**
    - **వృషవాహనం: ఎద్దును వాహనముగా కలవాడు**
    - **నారదాదిమునీశ్వరస్తుతవైభవం: నారదుడు మొదలైన గొప్ప మునులచే స్తుతించబడిన గొప్ప వైభవము కలవాడు**
    - **భువనేశ్వరం: లోకమునకు ప్రభువు**
    - **అంధకాంతకం: అంధకాసురుని అంతమొందించినవాడు**
    - **ఆశ్రితామరపాదపం: ఆశ్రయించిన దేవతలకు కల్పవృక్షము వంటివాడు**
    - **చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి**
    - **ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను**
    - **మమ: నన్ను**
    - **కిం: ఏమి**
    - **కరిష్యతి: చేయగలడు**
    - **వై: కదా**

- యమః: యముడు

- **తాత్పర్యం:** చుట్టలు చుట్టుకున్న పాములరాజును కుండలముగా ధరించినవాడు, ఎద్దును వాహనముగా కలవాడు, నారదుడు మొదలైన గొప్ప మునులచే స్తుతించబడిన గొప్ప వైభవము కలవాడు, లోకమునకు ప్రభువు, అంధకాసురుని సంహరించినవాడు, తనను ఆశ్రయించిన దేవతలకు కల్పవృక్షము వంటి చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?

- **విశేషాలు:**
  - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క శక్తి, దయ మరియు ఆయన యొక్క విశ్వాధిపత్యమును వివరిస్తుంది.
  - పామును కుండలంగా ధరించడం ఆయన యొక్క అనంతమైన శక్తికి చిహ్నం.
  - ఎద్దు (నంది) ఆయనకు ముఖ్యమైన వాహనం మరియు శక్తికి ప్రతీక.
  - గొప్ప మునులచే స్తుతించబడటం ఆయన యొక్క పవిత్రతను మరియు జ్ఞానాన్ని తెలియజేస్తుంది.
  - లోకానికి ప్రభువు కావడం ఆయన యొక్క సర్వాధిపత్యాన్ని సూచిస్తుంది.
  - అంధకాసురుని సంహరించడం ఆయన యొక్క దుష్ట శిక్షణను తెలియజేస్తుంది.
  - తనను ఆశ్రయించిన వారికి కల్పవృక్షంలా ఉండటం ఆయన యొక్క దయాగుణాన్ని మరియు రక్షణా స్వభావాన్ని సూచిస్తుంది.

    ఖచ్చితంగా, మీ అభ్యర్థన మేరకు ఈ శ్లోకాలకు కూడా ప్రతిపదార్థం, తాత్పర్యం మరియు విశేషాలను అందిస్తున్నాను.

    శ్లోకం 7:

    భేషజం భవరోగిణామఖిలాపదామపహారిణం దక్షయజ్ఞవినాశనం త్రిగుణాత్మకం త్రివిలోచనమ్ |

    భుక్తిముక్తిఫలప్రదం సకలాఘసంఘనిబర్హణం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౭ ||

- ప్రతిపదార్థం:
  - భేషజం: ఔషధం
  - భవరోగిణాం: సంసారమనే రోగముతో బాధపడుతున్నవారికి
  - అఖిలాపదామపహారిణం: అన్ని ఆపదలను తొలగించేవాడు
  - దక్షయజ్ఞవినాశనం: దక్షుని యజ్ఞమును నాశనం చేసినవాడు

- త్రిగుణాత్మకం: సత్వ, రజో, తమో గుణములు కలవాడు
- త్రివిలోచనం: మూడు కన్నులు కలవాడు
- భుక్తిముక్తిఫలప్రదం: భోగము మరియు మోక్షము అనే ఫలములను ప్రసాదించువాడు
- సకలాఘసంఘనిబర్హణం: సమస్త పాపముల సమూహమును నశింపచేయువాడు
- చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
- ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
- మమ: నన్ను
- కిం: ఏమి
- కరిష్యతి: చేయగలడు
- వై: కదా
- యమః: యముడు

- తాత్పర్యం:

  సంసారమనే రోగముతో బాధపడుతున్నవారికి ఔషధము వంటివాడు, అన్ని ఆపదలను తొలగించేవాడు, దక్షుని యజ్ఞమును నాశనం చేసినవాడు, సత్వ, రజో, తమో గుణములు కలవాడు, మూడు కన్నులు కలవాడు, భోగము మరియు మోక్షము అనే ఫలములను ప్రసాదించువాడు, సమస్త పాపముల సమూహమును నశింపచేయు చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?

- విశేషాలు:
  - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క వైద్యునిగా, రక్షకునిగా మరియు మోక్షప్రదాతగా ఉన్నతమైన స్థానాన్ని వివరిస్తుంది.
  - సంసార రోగానికి ఆయన దివ్య ఔషధం వంటివారు.
  - ఆయన అన్ని రకాల ఆపదల నుండి భక్తులను కాపాడగల శక్తిమంతుడు.
  - దక్ష యజ్ఞాన్ని నాశనం చేయడం ఆయన యొక్క శక్తిని మరియు ఆగ్రహాన్ని సూచిస్తుంది.
  - త్రిగుణాత్మకుడు కావడం ఆయన యొక్క విశ్వాత్మక స్వరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది.

- మూడు కన్నులు జ్ఞానానికి మరియు అంతర్దృష్టికి చిహ్నం.
- భోగము మరియు మోక్షము రెండింటినీ ప్రసాదించగల దేవుడు శివుడు మాత్రమే.
- ఆయన సమస్త పాపాలను నశింపజేసే పవిత్రుడు.
- ఇటువంటి కరుణామయుని ఆశ్రయించిన భక్తునికి యముని భయం ఉండదని భావిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 8:

భక్తవత్సలమర్చితం నిధిమక్షయం హరిదంబరం సర్వభూతపతిం పరాత్పరమప్రమేయమనుత్తమమ్ |

సోమవారుణ భూహుతాశన సోమపానిఖిలాకృతిం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౮ ||

- ప్రతిపదార్థం:
  - భక్తవత్సలం: భక్తులపై ప్రేమ కలవాడు
  - అర్చితం: పూజింపబడినవాడు
  - నిధిమక్షయం: తరగని నిధి వంటివాడు
  - హరిదంబరం: దిక్కులనే వస్త్రములుగా ధరించినవాడు (దిగంబరుడు)
  - సర్వభూతపతిం: సమస్త ప్రాణులకు అధిపతి
  - పరాత్పరం: అందరికంటే గొప్పవాడు
  - అప్రమేయం: కొలవడానికి వీలులేనివాడు
  - అనుత్తమం: అందరికంటే ఉత్తముడు
  - సోమవారుణ భూహుతాశన సోమపానిఖిలాకృతిం: చంద్రుడు, వరుణుడు, భూమి, అగ్ని మరియు దేవతలు మొదలైన సమస్త రూపములు కలవాడు
  - చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
  - ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
  - మమ: నన్ను
  - కిం: ఏమి

 - కరిష్యతి: చేయగలడు
 - వై: కదా
 - యమః: యముడు

- తాత్పర్యం:

  భక్తులపై ప్రేమ కలవాడు, అందరిచే పూజింపబడినవాడు, తరగని నిధి వంటివాడు, దిక్కులనే వస్త్రములుగా ధరించినవాడు, సమస్త ప్రాణులకు అధిపతి, అందరికంటే గొప్పవాడు, కొలవడానికి వీలులేనివాడు, అందరికంటే ఉత్తముడు, చంద్రుడు, వరుణుడు, భూమి, అగ్ని మరియు దేవతలు మొదలైన సమస్త రూపములు కల చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?

- విశేషాలు:

 - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క అనేక గొప్ప లక్షణాలను మరియు ఆయన యొక్క విశ్వరూపాన్ని వివరిస్తుంది.
 - ఆయన భక్తులపై అమితమైన ప్రేమను కలిగి ఉంటాడు.
 - ఆయన అందరిచే పూజింపబడే పరమ దైవం.
 - ఆయన అనుగ్రహం తరగని నిధి వంటిది.
 - దిగంబరుడు కావడం ఆయన యొక్క వైరాగ్యానికి మరియు స్వేచ్ఛకు చిహ్నం.
 - ఆయన సమస్త ప్రాణులకు అధిపతి మరియు అందరికంటే గొప్పవాడు.
 - ఆయనను కొలవడం లేదా వర్ణించడం అసాధ్యం.
 - చంద్రుడు, వరుణుడు, భూమి, అగ్ని మరియు దేవతలు అన్నీ ఆయన యొక్క రూపాలే.
 - ఇటువంటి సర్వాంతర్యామి అయిన శివుని ఆశ్రయించిన భక్తునికి యముని భయం ఉండదని విశ్వసిస్తున్నాడు.

  శ్లోకం 9:

  విశ్వసృష్టివిధాయినం పునరేవ పాలనతత్పరం సంహరంతమపిప్రపంచమశేషలోకనివాసినమ్ |

  క్రీడయంతమహర్నిశం గణనాథయూథసమన్వితం చంద్రశేఖరమాశ్రయే మమ కిం కరిష్యతి వై యమః || ౯ ||

- ప్రతిపదార్థం:
    - విశ్వసృష్టివిధాయినం: విశ్వమును సృష్టించువాడు
    - పునరేవ పాలనతత్పరం: మరల దానిని పాలించుటలో నిమగ్నమైనవాడు
    - సంహరంతమపిప్రపంచం: ప్రపంచమును లయము చేయువాడు కూడా
    - అశేషలోకనివాసినమ్: సమస్త లోకములలో నివసించువాడు
    - క్రీడయంతమహర్నిశం: పగలు మరియు రాత్రి క్రీడించువాడు
    - గణనాథయూథసమన్వితం: గణాలకు అధిపతి అయిన వినాయకుని సమూహముతో కూడినవాడు
    - చంద్రశేఖరం: చంద్రుని శిఖయందు ధరించిన శివుణ్ణి
    - ఆశ్రయే: ఆశ్రయిస్తున్నాను
    - మమ: నన్ను
    - కిం: ఏమి
    - కరిష్యతి: చేయగలడు
    - వై: కదా
    - యమః: యముడు
- తాత్పర్యం:

    విశ్వమును సృష్టించువాడు, మరల దానిని పాలించుటలో నిమగ్నమైనవాడు, ప్రపంచమును లయము చేయువాడు కూడా, సమస్త లోకములలో నివసించువాడు, పగలు మరియు రాత్రి క్రీడించువాడు, గణాలకు అధిపతి అయిన వినాయకుని సమూహముతో కూడిన చంద్రశేఖరుని నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను. అటువంటి నన్ను యముడు ఏమి చేయగలడు?
- విశేషాలు:
    - ఈ శ్లోకం శివుని యొక్క త్రిమూర్తి స్వరూపాన్ని మరియు ఆయన యొక్క లీలా వినోదాలను వివరిస్తుంది.
    - ఆయన విశ్వాన్ని సృష్టిస్తాడు, పాలిస్తాడు మరియు లయం కూడా చేస్తాడు.
    - ఆయన సమస్త లోకములలో అంతర్యామిగా ఉంటాడు.

- ఆయన పగలు మరియు రాత్రి తన లీలలను కొనసాగిస్తాడు.
- వినాయకుడు ఆయన కుమారుడు మరియు గణాలకు అధిపతి, వారితో కలిసి శివుడు ఆనందిస్తాడు.
- ఇటువంటి సృష్టి, స్థితి, లయ కారకుడైన శివుని ఆశ్రయించిన భక్తునికి యముని భయం ఉండదని భావిస్తున్నాడు.

శ్లోకం 10:

మృత్యుభీతమృకండుసూనుకృతస్తవం శివసన్నిధౌ యత్ర కుత్ర చ యః పఠేన్న హి తస్య మృత్యుభయం భవేత్ |

పూర్ణమాయురరోగతామఖిలార్థసంపదమాదరం చంద్రశేఖర ఏవ తస్య దదాతి ముక్తిమయత్నతః || ౧౦ ||

- ప్రతిపదార్థం:
  - మృత్యుభీతమృకండుసూనుకృతస్తవం: మృత్యువుకు భయపడిన మృకండు మహర్షి కుమారుడైన మార్కండేయుడు చేసిన స్తోత్రము
  - శివసన్నిధౌ: శివుని సన్నిధిలో
  - యత్ర కుత్ర చ: ఎక్కడైనా
  - యః: ఎవరు
  - పఠేత్: చదువుతారో
  - న హి: లేదు
  - తస్య: అతనికి
  - మృత్యుభయం: మరణ భయం
  - భవేత్: కలుగుతుంది
  - పూర్ణమాయుః: సంపూర్ణమైన ఆయుష్షు
  - అరోగతాం: రోగములు లేని స్థితి
  - అఖిలార్థసంపదం: సమస్త కోరికల యొక్క సంపదను
  - ఆదరం: గౌరవమును

- చంద్రశేఖరః ఏవ: చంద్రశేఖరుడే
- తస్య: అతనికి
- దదాతి: ఇస్తాడు
- ముక్తిం: మోక్షమును
- అయత్నతః: ప్రయత్నం లేకుండా

- తాత్పర్యం:

మృత్యువుకు భయపడిన మృకండు మహర్షి కుమారుడైన మార్కండేయుడు శివుని సన్నిధిలో చేసిన ఈ స్తోత్రాన్ని ఎక్కడైనా ఎవరు చదువుతారో, వారికి మరణ భయం ఉండదు. చంద్రశేఖరుడే వారికి సంపూర్ణమైన ఆయుష్షు, రోగములు లేని స్థితి, సమస్త కోరికల యొక్క సంపద మరియు గౌరవమును ఇస్తాడు మరియు ప్రయత్నం లేకుండానే మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.

- విశేషాలు:
  - ఈ శ్లోకం ఈ స్తోత్రం యొక్క గొప్పతనాన్ని వివరిస్తుంది.
  - మార్కండేయుడు మృత్యువును జయించిన భక్తుడు మరియు ఆయన చేసిన ఈ స్తోత్రం చాలా శక్తివంతమైనదిగా పరిగణించబడుతుంది.
  - ఈ స్తోత్రాన్ని పఠించడం వలన మరణ భయం తొలగిపోతుంది మరియు సంపూర్ణమైన ఆయుష్షు, ఆరోగ్యం, సంపద మరియు గౌరవం లభిస్తాయి.
  - చంద్రశేఖరుడు స్వయంగా వారికి ప్రయత్నం లేకుండానే మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.

అధికశ్లోకం:

సంసారసర్పదుష్టానాం జంతూనామవివేకినామ్ |

చంద్రశేఖరపాదాబ్జస్మరణం పరమౌషధమ్ ||

- ప్రతిపదార్థం:
  - సంసారసర్పదుష్టానాం: సంసారమనే పాముచే కాటువేయబడిన
  - జంతూనాం: జీవులకు
  - అవివేకినామ్: వివేకం లేనివారికి

- చంద్రశేఖరపాదాబ్జస్మరణం: చంద్రశేఖరుని యొక్క పద్మముల వంటి పాదములను స్మరించడం
- పరమౌషధమ్: గొప్ప ఔషధము

- **తాత్పర్యం:**

  సంసారమనే విషపూరితమైన పాముచే కాటువేయబడిన వివేకం లేని జీవులకు చంద్రశేఖరుని యొక్క పద్మముల వంటి పాదములను స్మరించడం గొప్ప ఔషధము వంటిది.

- **విశేషాలు:**
  - ఈ అదనపు శ్లోకం చంద్రశేఖరుని పాదాలను స్మరించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
  - సంసారాన్ని విషపూరితమైన పాముతో పోల్చడం జరిగింది, దాని కాటు నుండి విముక్తి పొందడానికి శివుని పాదాలను స్మరించడం ఉత్తమమైన మార్గం అని చెప్పబడింది.

  ఇది మార్కండేయుడు రచించిన శ్రీ చంద్రశేఖరాష్టకం యొక్క పూర్తి వివరణ